

Innlandet
fylkeskommune

Klimavennlig stedsutvikling i hyttekommuner i Innlandet

Presentasjon av Menon-rapport

Fritidsboligkonferansen, på Lillehammer, 13.04.2024

Hanne Alstrup Velure, Fylkesvaraordfører i Innlandet

Menon-rapporten publisert 21.3.24

- Innlandet er Norges største fritidsboligfylke med 90 000 fritidsboliger. Næringer knyttet til både bygg- og anleggsfasen og ikke minst næringer som bruksfasen omfatter, har stor betydning både lokalt og regionalt i fylket vårt, sier leder av styringsgruppa for prosjektet, Hanne Alstrup Velure (H).

Målet med prosjektet er å få mer helhetlig kunnskap om samfunnsmessige ringvirkninger av fritidsboligutvikling.

- Det handler om å få fram både faktabaserte tall og mulige framskrevne estimater og scenarier, samt å utarbeide måleindikatorer for klimavennlig arealbruk.

Ønsker innspill til regional veileder

Analyserapporten er et kunnskapsgrunnlag til det videre arbeidet.

- Vi ønsker å gi kommunepolitikerne et bedre verktøy til å foreta de nødvendige avveininger i planlegging av fritidsboligbygging. Vi vil derfor utarbeide en regional veileder, og bistå kommunene med veiledning om bærekraftig fritidsboligutvikling. Resultatene som foreligger gir oss økt kunnskap om både positive og negative effekter som er overførbare til andre, sammenlignbare kommuner, sier Velure og legger til:
- Så håper vi at Menon-rapporten gir grunnlag for engasjement og tilbakemeldinger, både på rapporten og ikke minst andre innspill og momenter som kan bidra til en god og nyttig regional veileder for fritidsboligbygging.

Status – FN's bærekraftsmål

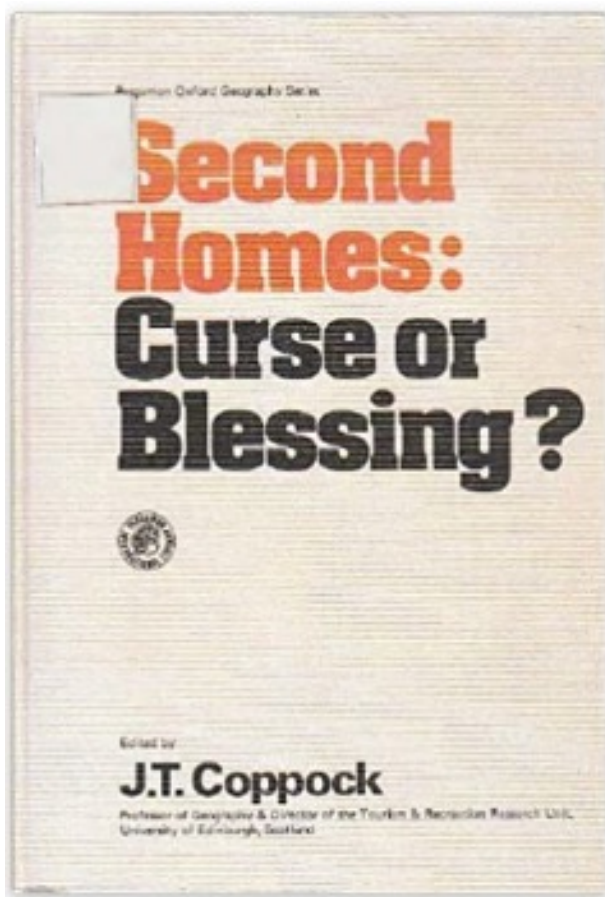
- Generelt økt fokus på klima og miljø
 - Internasjonale konvensjoner
 - Klimagassutslipp
 - Arealbruk
- Økt fokus på fritidsboliger
 - utvikling, drifting
 - Luksus?
 - Samfunnsøkonomi/samfunnsnytte?
 - Innlands-Norges “oppdrettsnæring”?

1977

«Andre hjem: Forbannelse eller velsignelse?»

**John Terry
Coppock (1921-
2000)**
Britisk geograf og
professor i
humangeografi
ved University of
Edinburgh

2014

«Fjellbygd eller feriefjell?»

Terje Skjeggedal
Professor ved NTNU -
arkitektur og
planlegging

Kjell Overvåg
Professor ved Hinn -
humangeografi og
reiseliv

 Innlandet
fylkeskommune

Agenda

Lage en **regional veileder for hyttebygging** der kommunene får en bredere oversikt over hvilke avveininger de må gjøre, basert på resultater fra **analyser av lokale ringvirkninger**:

- Kommuneøkonomi
- Attraktivitet
- Transport
- Arealbruk
- Klimagassutslipp

...i tillegg til **innspill** ifm publisering av Menon-rapporten.

Nasjonale veileder

- Høsten 2022 ble revidert **nasjonal veileder** fra 2005 lagt frem av regjeringen
 - Mye fokus på arealbruk og -planlegging
- Mindre fokus på andre virkninger og total samfunnsnytte av deltidsboliger og -innbyggere

Les [her](#)!

Kommunal- og
distriktsdepartementet

Rettleiar

Rettleiar om planlegging
av fritidsbustader

Innlandet
fylkeskommune

Regional veileder

- Fritidsboliger og deltidssinnbyggere som impuls i lokalsamfunn og for klima og miljø
 - Positive og negative virkninger
 - Lokalt og nasjonalt nivå
- En mer helhetlig analyse enn det som er gjort tidligere

RAPPORT
VIRKNINGER AV FRITIDSBOLIGUTBYGGING I
INNLANDET

MENON-PUBLIKASJON NR. 120/2023

Av Øyvind N. Handberg, Live Nerdrum, Øyvind Lervik, Nilsen, Andre Uteng, Annegrete Bruvoll, Maria Kvaløy Kirste, Inger Nielsen Hole, Elin Beate Bærrud og Leo A. Grünfeld

Bakgrunn for prosjektet

Fritidsboligutvikling påvirker klima og natur

Mål: **redusere klimagassutslipp med 55 % innen 2030**

Hittil: redusert med 6 %

Mål: **minst 30% av arealet på land og hav skal bevares innen 2030**

Faktorer knyttet til fritidsboligutbygging som påvirker klimagassutslippene og natur:

- veitrafikk
- utbygging
- arealbruksendringer

Bakgrunn for prosjektet

Innlandet har flest fritidsboliger

- Innlandet har nesten 90 000 fritidsboliger.
- I 2022 ble det bygget 1700 nye fritidsboliger i Innlandet. **1 av 4 fritidsboliger i Norge bygges i Innlandet.**
- Fritidsboligbyggingen og forbruket til deltidsinnbyggerne **bidrar vesentlig til lokal og regional verdiskaping.**
- Innlandet bruker mest **areal** til fritidsboliger (94 km²). Fra 2011 til i dag har arealbruk til fritidsboliger økt med 13%
- Det er avsatt 190 km² til fritidsboliger i Innlandet (tomtereserver)
- 25% av nedbygd natur i Norge skyldes fritidsboliger.
- De siste 10 årene har energibruken til hytter og fritidshus steget med 58%. Fritidsboligene i Innlandet brukte 474 GWh i 2022. I flere kommuner brukes mer enn 30% av energien til fritidsboligene.
- 10 av kommunene har flere fritidsboliger enn innbyggere.
- Det er en svak negativ korrelasjon mellom antallet fritidsboliger og netto driftsresultat.
- Flere av hyttekommunene opplever utfordringer knyttet til kapasitet og utgifter for tilbud som må dekke også deltidsinnbyggerne (som legevakt, pleie- og omsorgstjenester, beredskap og infrastruktur (vei, bredbånd, vann- og avløp)

Samarbeid og tverrfaglighet

Lillehammer, den 31.08.2022

Sanna Skjerve
for Innlandet fylkeskommune

Line Foss
for Ringebu kommune

Janne Rotten
for Trysil kommune

Janne Rotten
for Øyer kommune

Olav Erik Halden
for Østerdal fylkeskommune

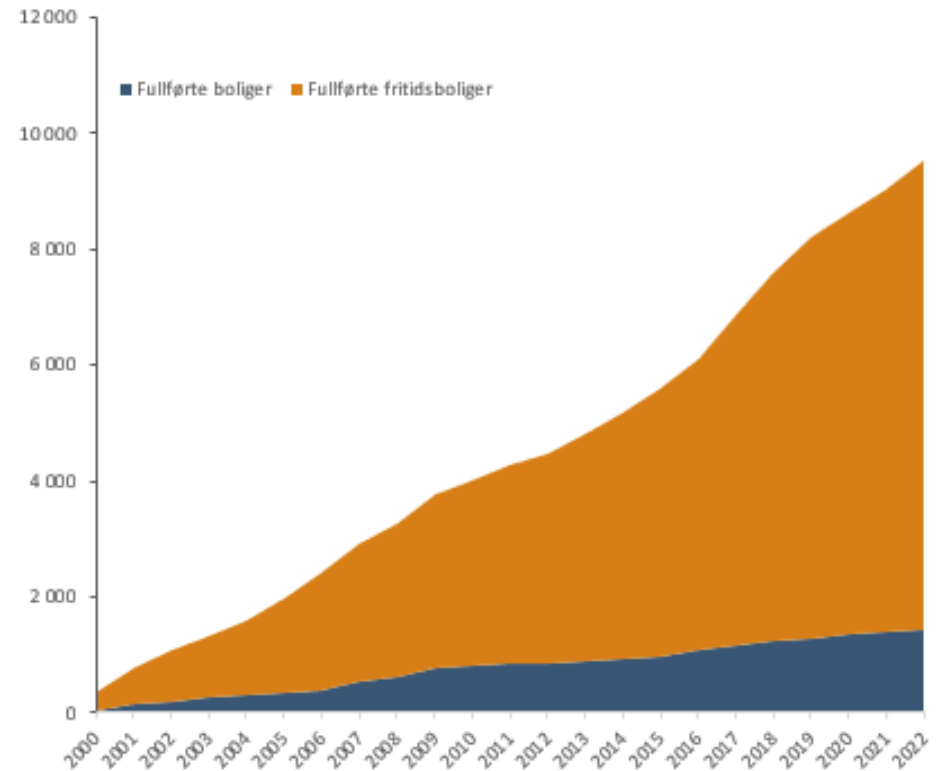

Hvordan kan fritidsbebyggelsen gjøres mer **klimavennlig** samtidig som den bidrar til lokal næringsutvikling og mer levende og attraktive tettsteder?

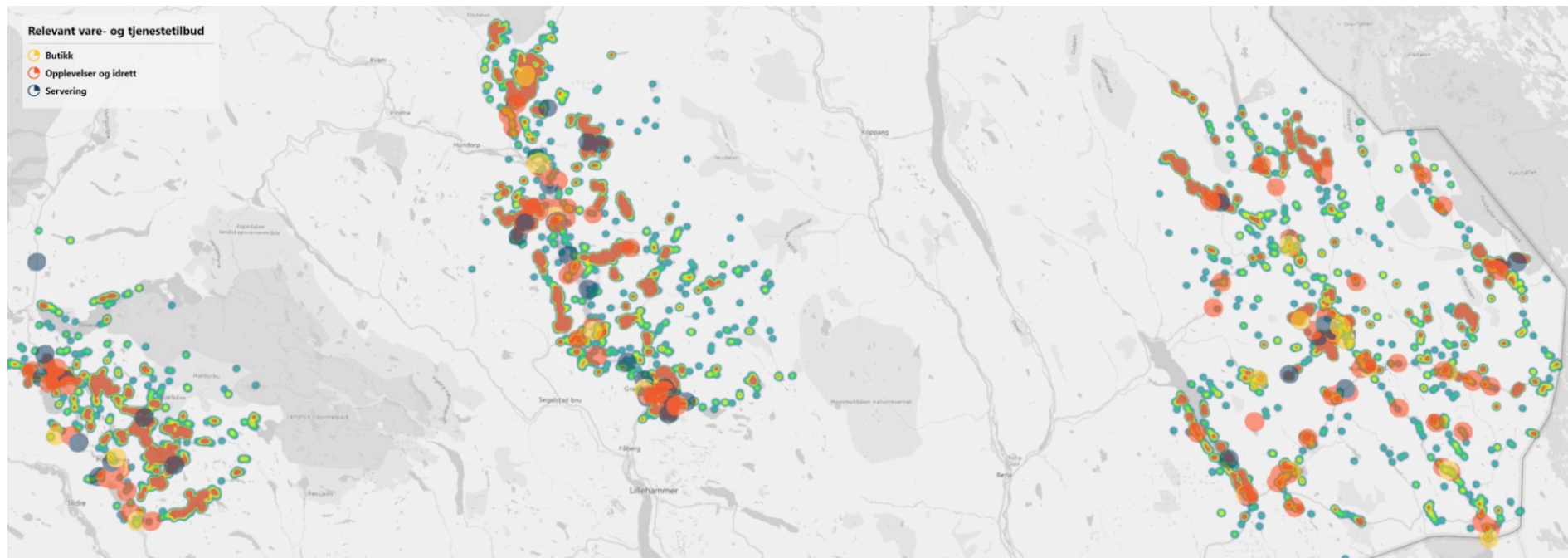

Siden 2000 er det bygget nesten 6 fritidsboliger per bolig i området

	<u>Fritidsboliger</u>	<u>Boliger</u>	<u>Fritidsbolig/ bolig</u>
<u>Trysil</u>	2 704	483	5.6
<u>Ringebu</u>	1 706	148	11.5
<u>Øyer</u>	2 315	564	4.1
<u>Øystre Slidre</u>	1 366	243	5.6

Fritidsboliger i Ringebru, Trysil, Øyer og Øystre Slidre

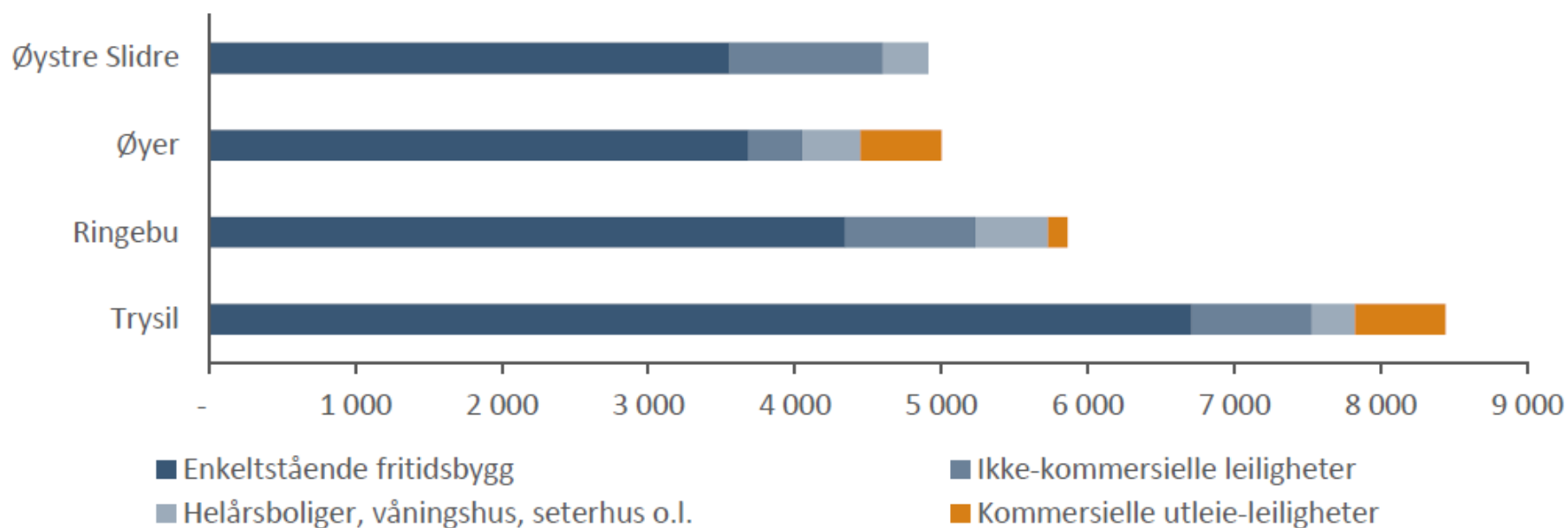

Rødt er høy tetthet, grønn er lavere tetthet og blå er lavest tetthet.

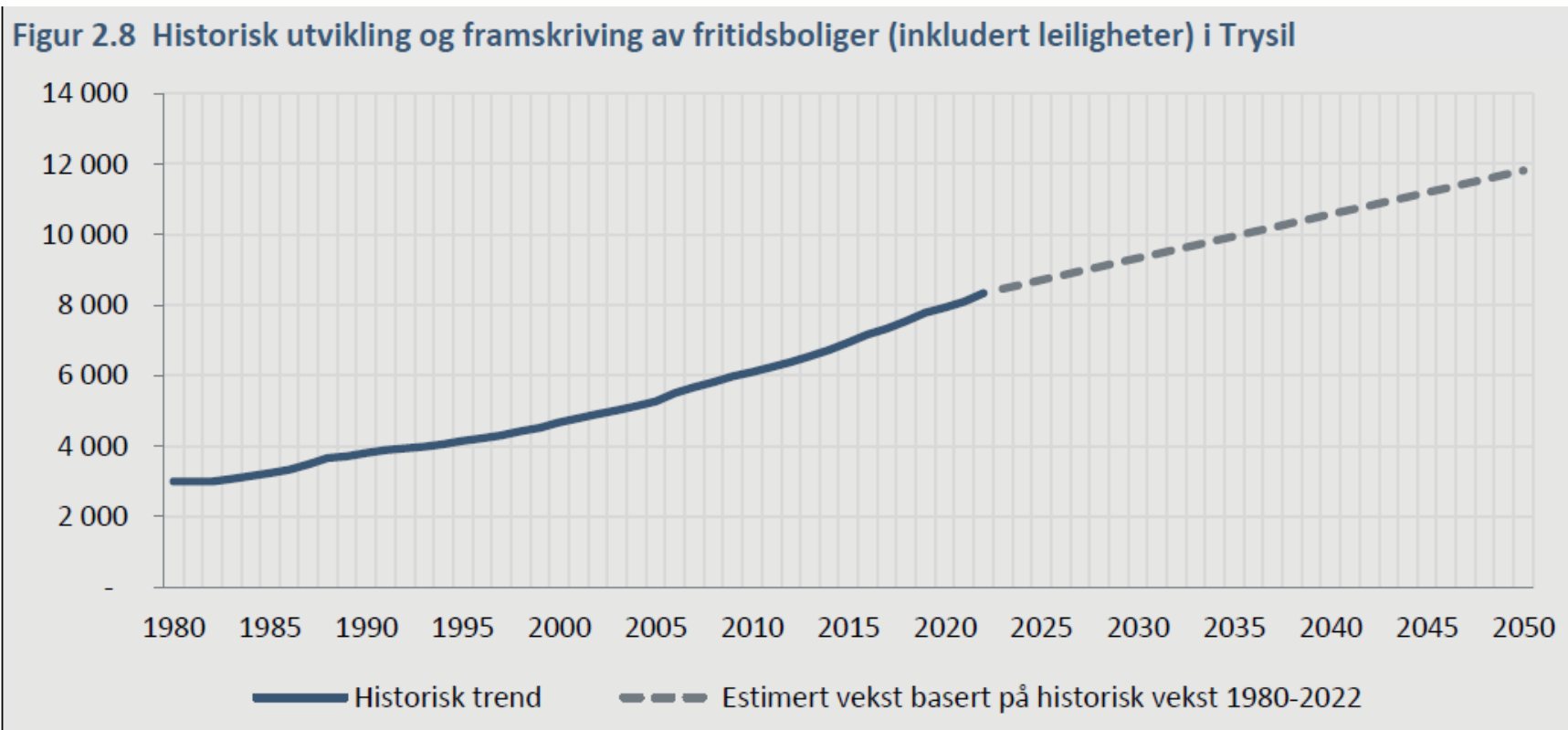
Relevant vare- og tjenestetilbud er markert med runde helfargede sirkler: gult er butikker, rødt er opplevelser og idrettsanlegg og blått er servering. Kartet er kun ment for å gi et oversiktsbilde.

Anslått antall fritidsboliger i kommunene i dag

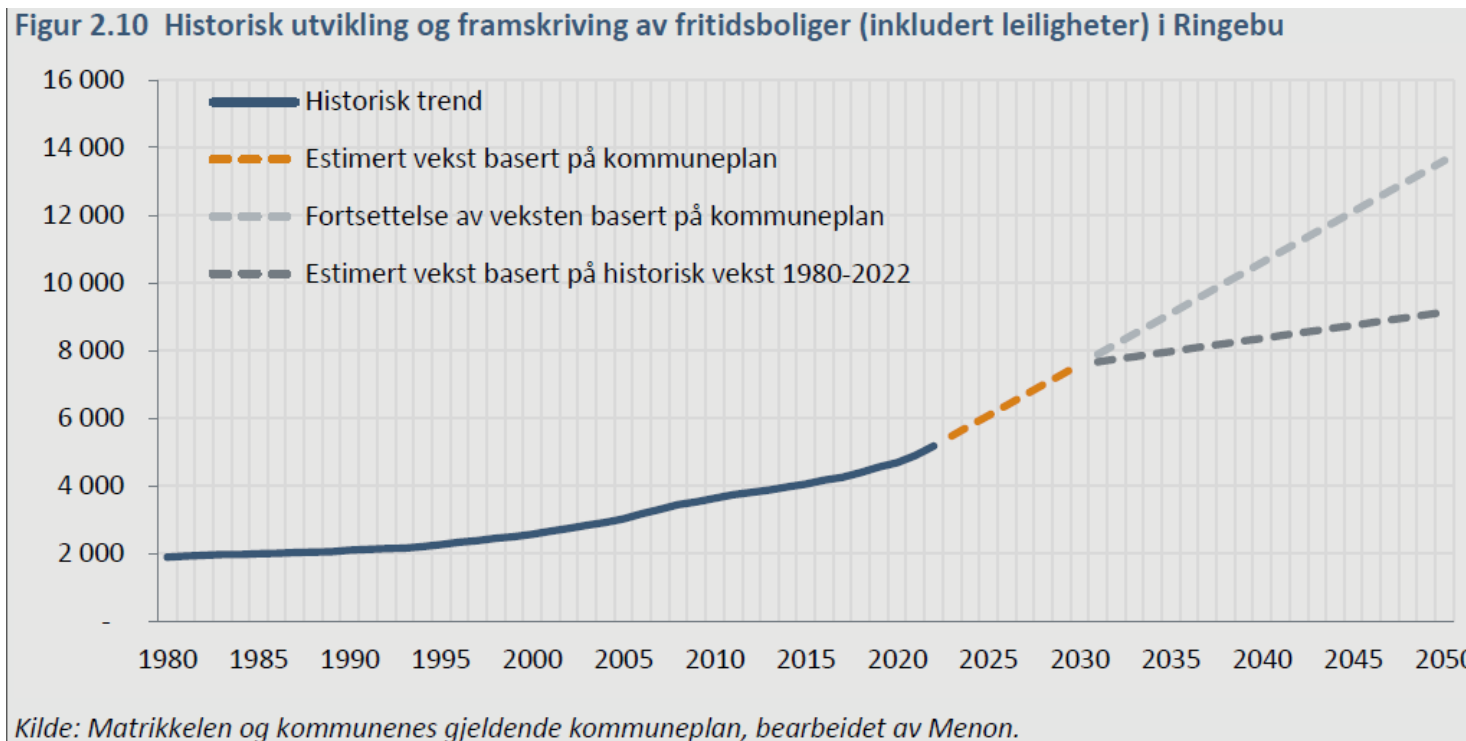
Figur 2.1 Anslått antall fritidsboliger per kommune per 2023

Fritidsboligutvikling i Trysil 1980-2050

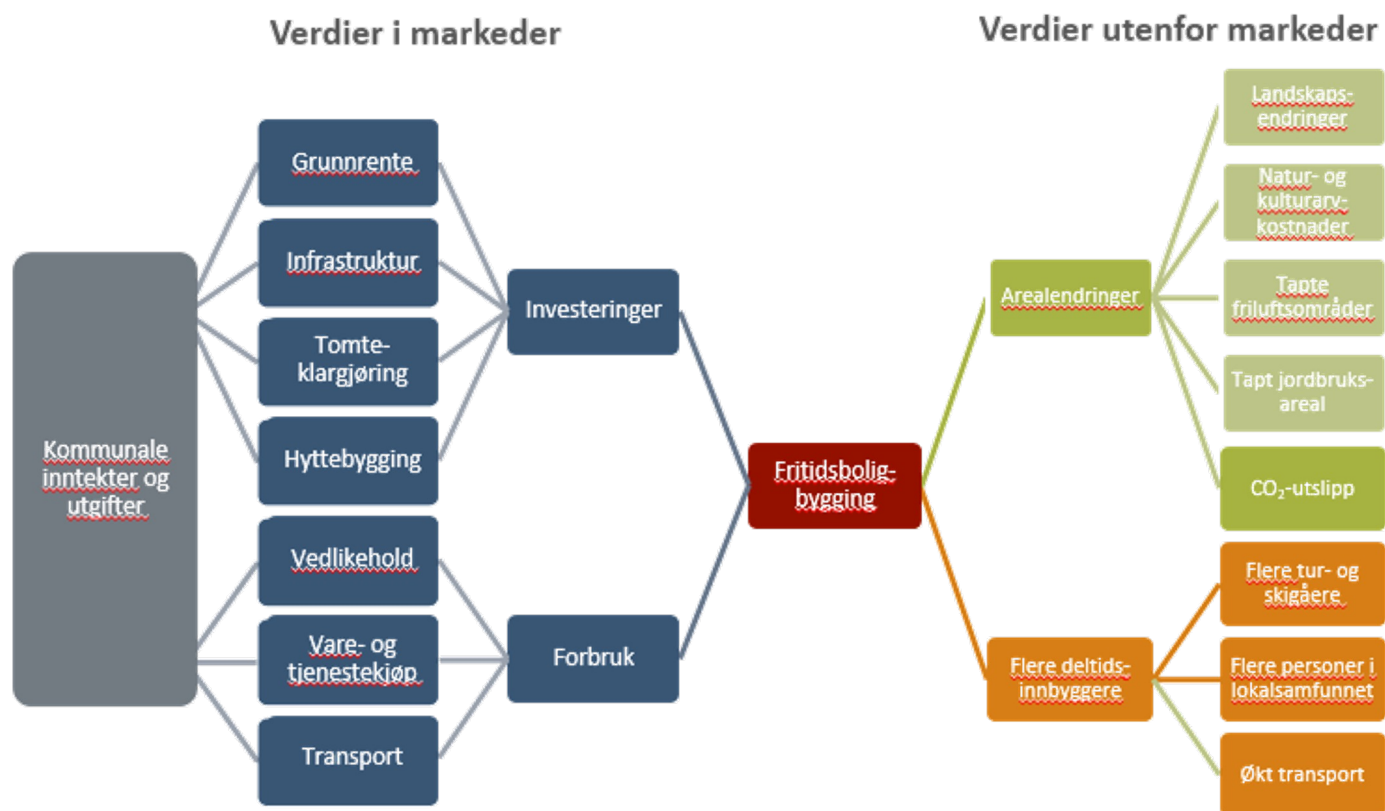
Fritidsboligutvikling i Ringebru 1980-2050

Virkninger av fritidsboligutvikling

Effekter av både markedsgoder og ikke-markedsgoder tas med

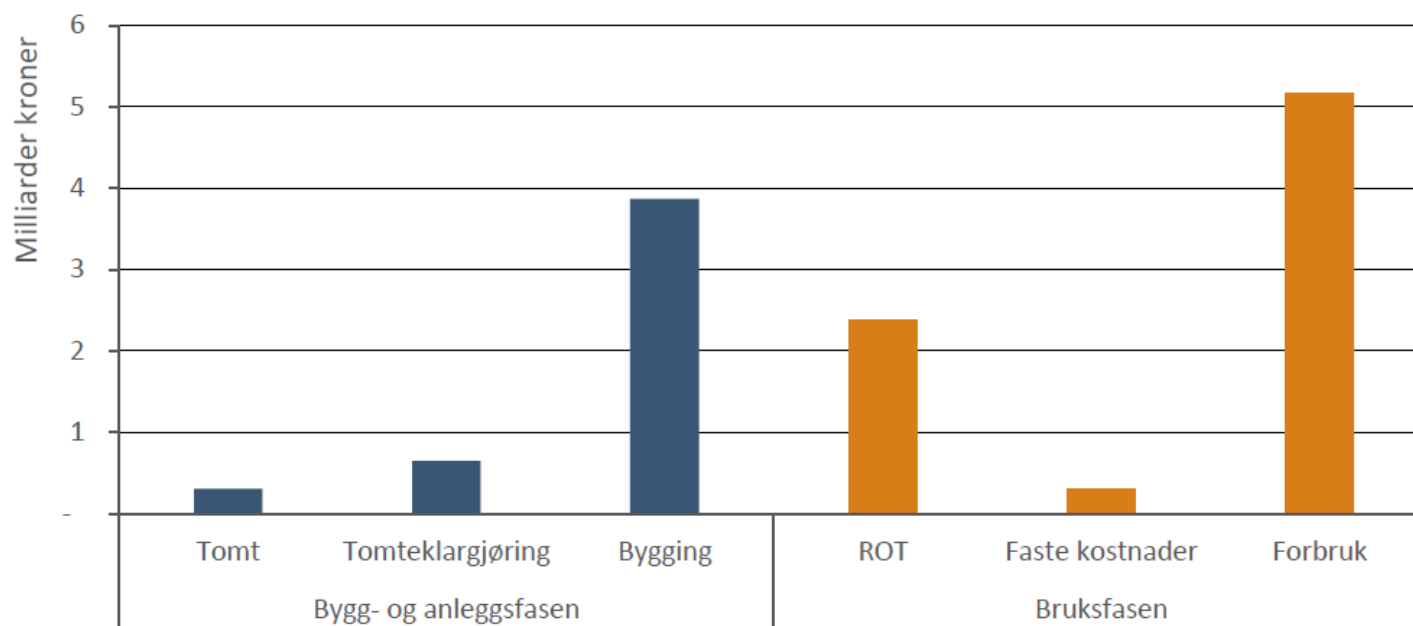

- Fritidsboliger gir en impuls inn i lokaløkonomien
 - Bygge- og anleggsfasen
 - Bruksfasen

Total omsetning i 2023 fordelt på ulike kategorier

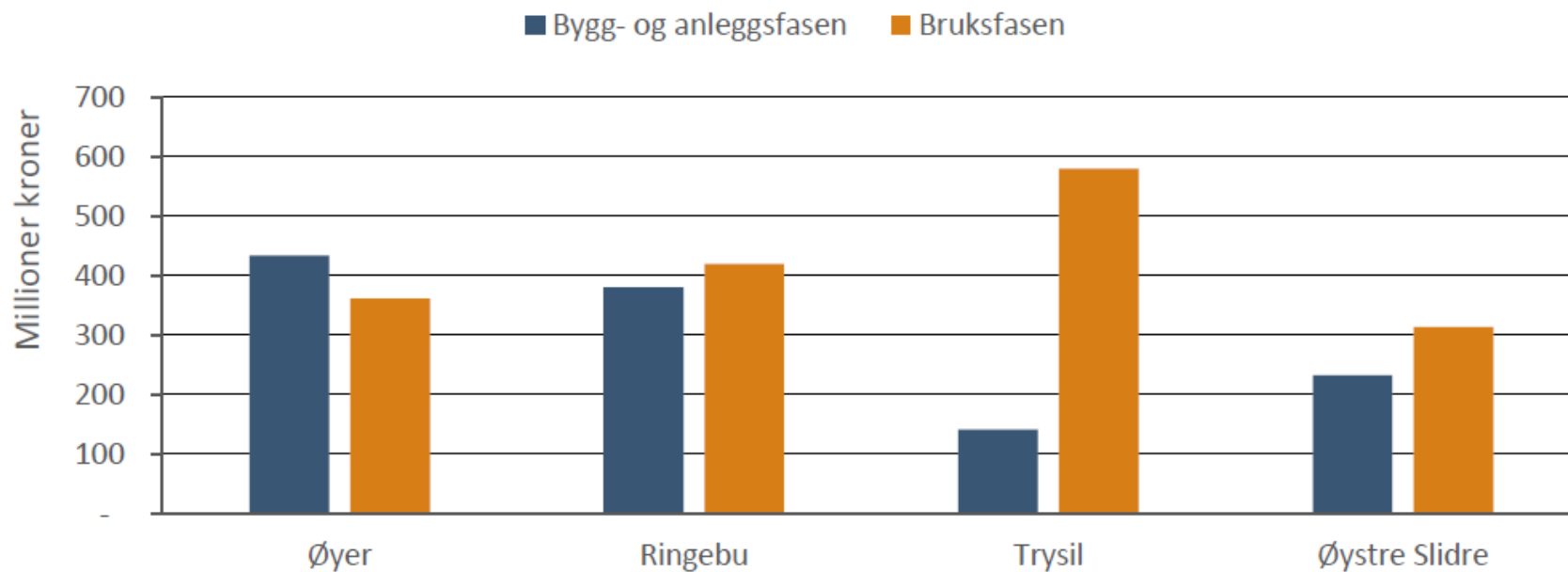
Figur 3.3 Total omsetning fordelt på ulike kategorier i bygg- og anleggsfasen og bruksfasen i 2023.

Regional verdiskaping

Bygg- og anleggsfasen samt bruksfasen

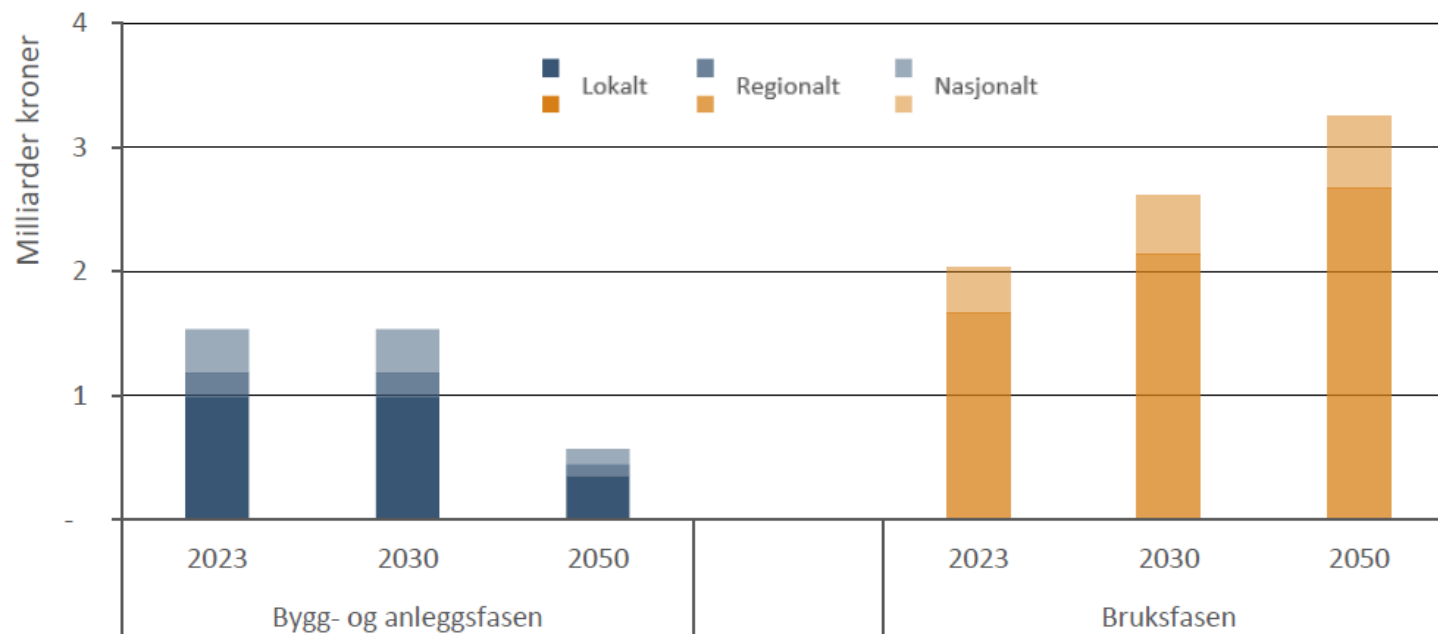
Figur 3.5 Regional verdiskaping i bygg- og anleggsfasen og bruksfasen per kommune i 2023

Utvikling i verdiskaping frem til 2050

Bygg- og anleggsfasen samt bruksfasen

Figur 3.6 Utvikling i verdiskaping i bygg- og anleggsfasen og bruksfasen, fordelt på geografiske effekter.

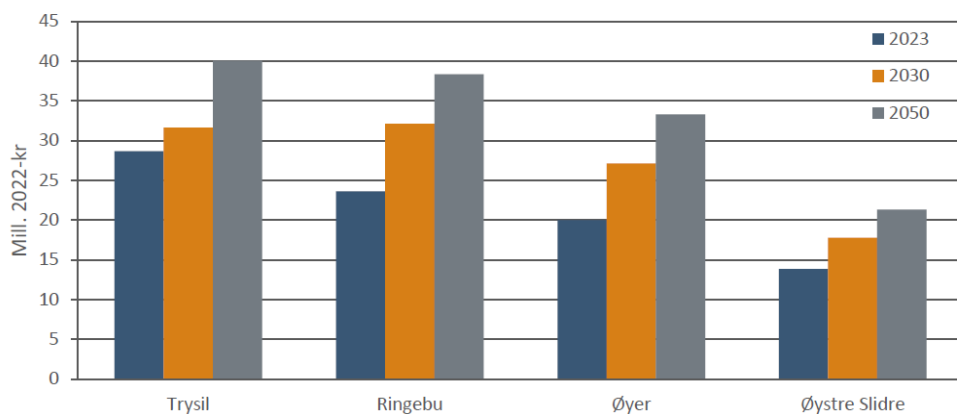
Kommuneøkonomi

- Fritidsboliger og deltidssinnbyggere påvirker også kommuneøkonomien.
- Kommunenes inntekter
 - Eiendomsskatt på fritidsboliger
 - Inntektsskatt og formueskatt for lokalt skapte arbeidsplasser
- Kommunens utgifter
 - Plan- og byggesaksbehandling (netto)
 - Tekniske tjenester (netto)
 - Helse- og omsorgstjenester

Kommunens inntekter knyttet til fritidsboliger og deltidsinnbyggere

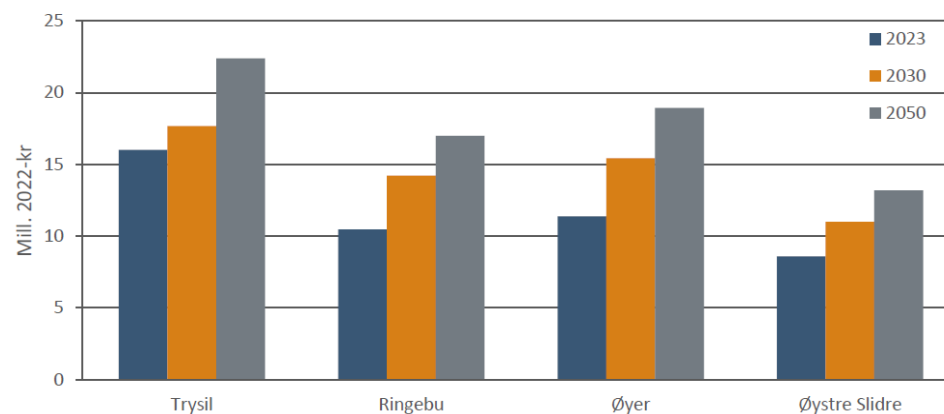
Figur 3.10 Anslåtte inntekter fra eiendomsskatt på fritidsboliger i hver av de fire kommunene i 2023, 2030 og 2050 (gitt uendret eiendomsskatteregime), i mill. 2022-kroner

Kilder: Kommunenes egne nettsider, SSB kildetabell 12503 og egne anslag på fritidsboligutvikling 2023-2050

Eiendomsskatt fra fritidsboliger

Figur 3.11 Anslåtte inntekter fra kommunal inntektsskatt fra lokal, relevant sysselsetting i hver av de fire kommunene i 2023, 2030 og, i mill. 2022-kroner

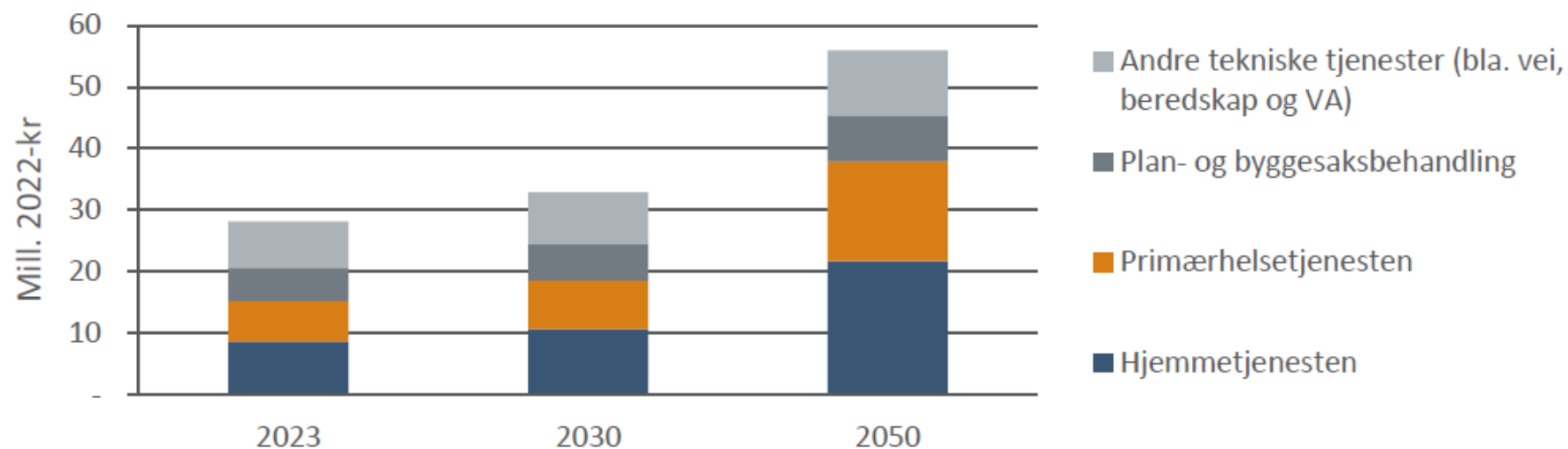

Kilder: SSB kildetabell 13553 og 08536 og Stortingets skattevedtak for 2022.

Inntekt- og formueskatt for relevante sysselsatte

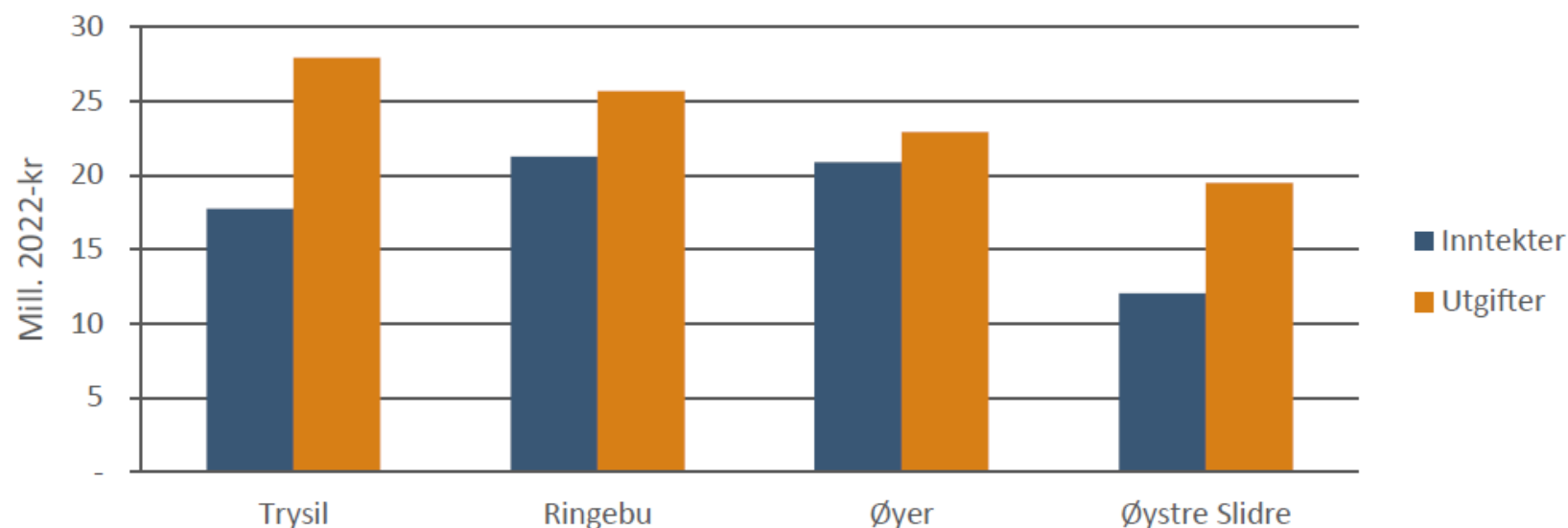
Anslåtte kommunale netto kostnader for kommunale tjenester - fratrukket gebyrinntekter

Figur 3.12 Trysil: Netto anslåtte kostnader (fratrukket gebyrinntekter) ved kommunale tjenester

Anslåtte endringer i samlede kommunale inntekter og utgifter fra 2023 til 2050

Figur 3.16 Anslått endring 2023-2050 i samlede kommunale inntekter (eiendomsskatt på fritidsboliger og inntektsskatt for relevante sysselsatte) og utgifter (netto utgifter til plan- og byggesaksbehandling og andre tekniske tjenester og utgifter til helse- og omsorgstjenester)

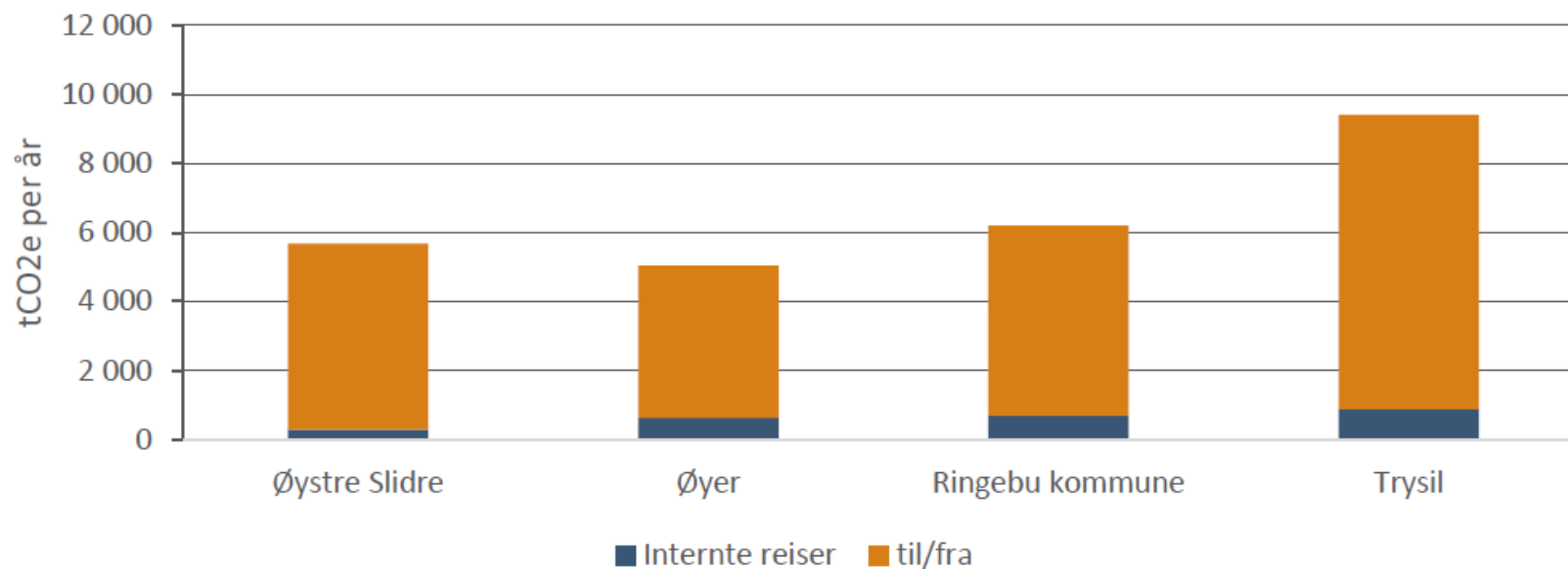
Transport

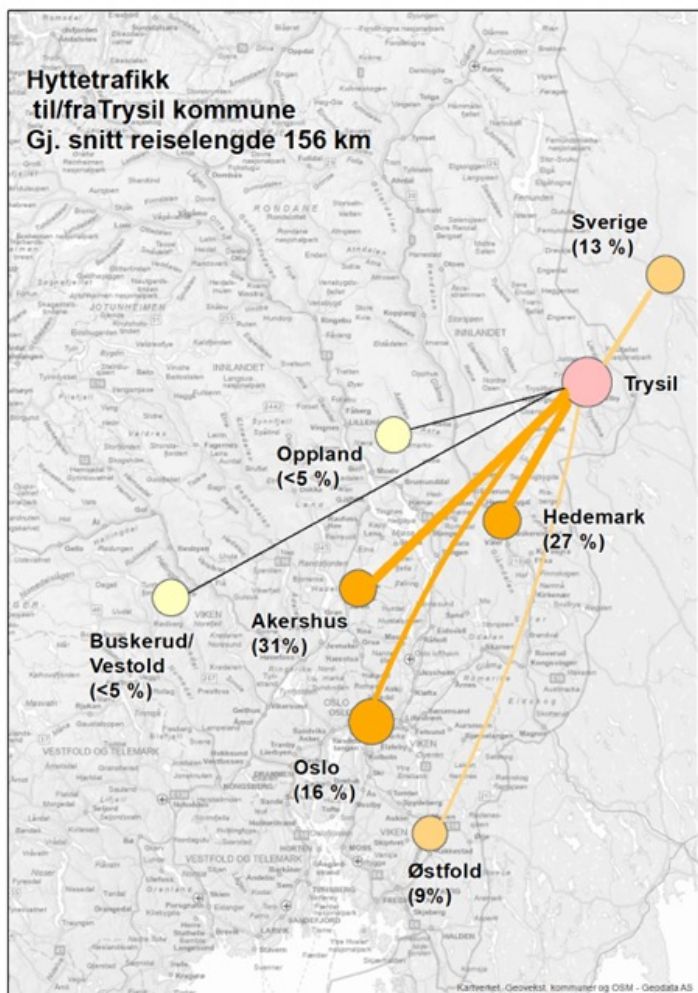
- Fritidsboligbruk medfører transport mellom bosted og fritidsbolig, og innad på destinasjonen.
- Har gjort transportanalyser for de fire kommunene
- Og for andre destinasjoner i Mjøsbyen
 - Sjusjøen, Gåsbu, Budor, Skei og Nordseter

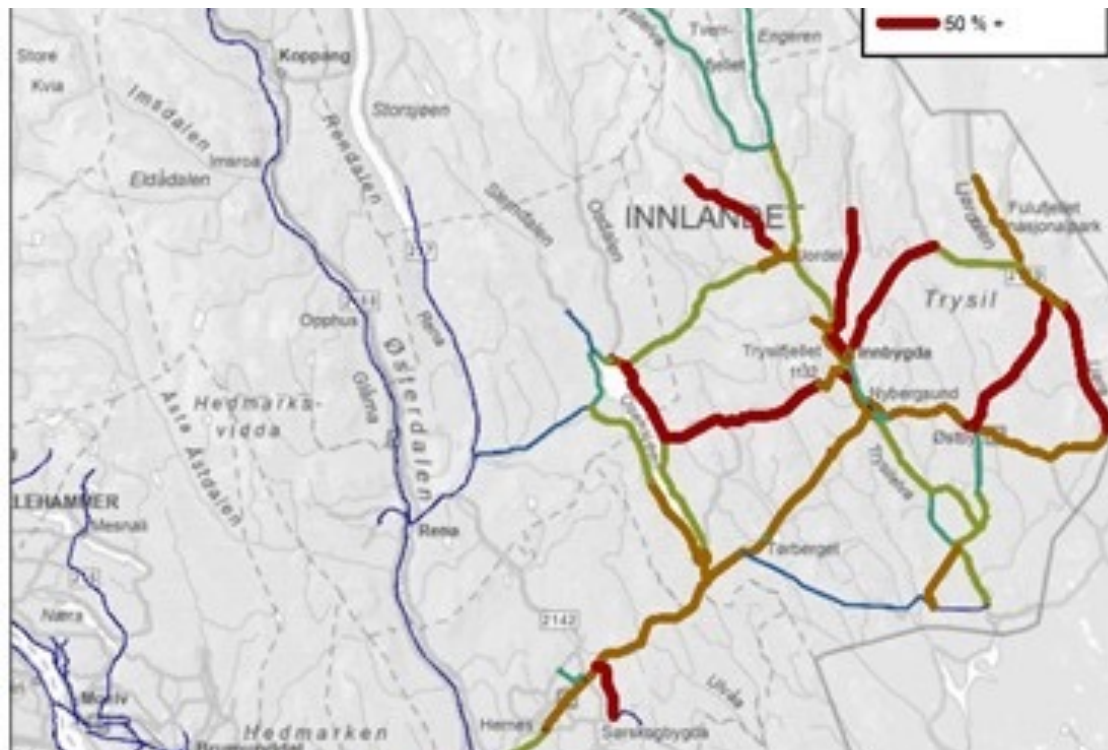
Klimagassutslipp fra transport i 2023

Figur 7.11 Klimagassutslipp fra fritidsboligtransport i 2023 i fire kommunene, fordelt på reiser til/fra fritidsboligen og reiser internt under oppholdet i fritidsboligen, tonn CO₂ per år

Gjennomsnittlig reiselengde: 156 km
 Kollektivandel: 4%
 CO2/reise: 21,1 kg

Arealbruk

- Arealbruk har en *alternativkostnad*
 - Annen bebyggelse
 - Natur
 - Karbonlagring
- Fritidsbebyggelse tar plass
 - Vi fokuserer på det fysiske arealbeslaget

Arealbruksendringer - Trysil

2022

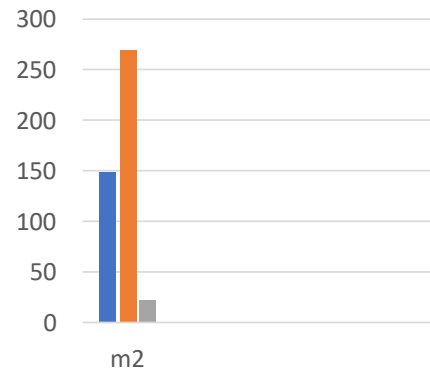

1976

Arealbruk

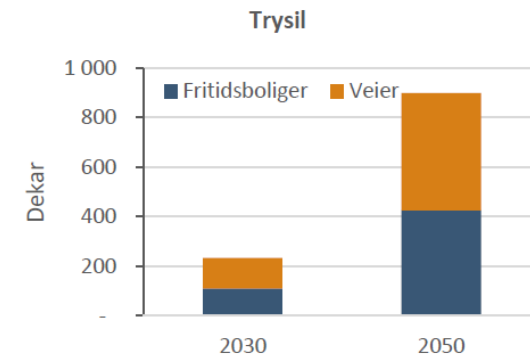

16% av bebygd areal i Trysil er fritidsbebyggelse (uten veger)

■ Fritidsbolig ■ Veg ■ Fritidsleilighet

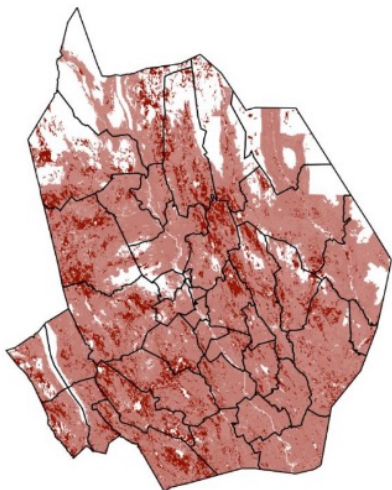
- Arealbeslag pr fritidsbolig: 149 m2
- Arealbeslag pr. fritidsleilighet: 22 m2
- Arealbeslag til veg pr. fritidsbolig: 270 m2

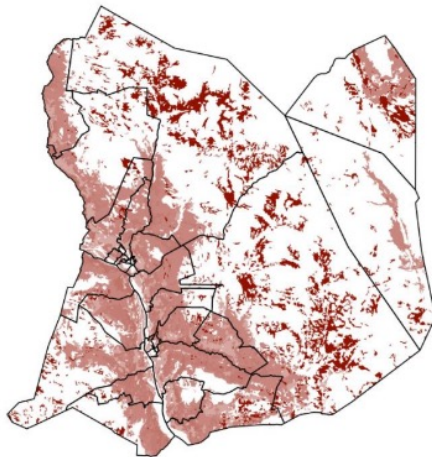
- Permanent arealbeslag som følge av fritidsboligutbygging i 2030 og 2050

Klimagassutslipp fra fritidsboliger

Figur 7.1 Kart over karbonrike arealer i Trysil

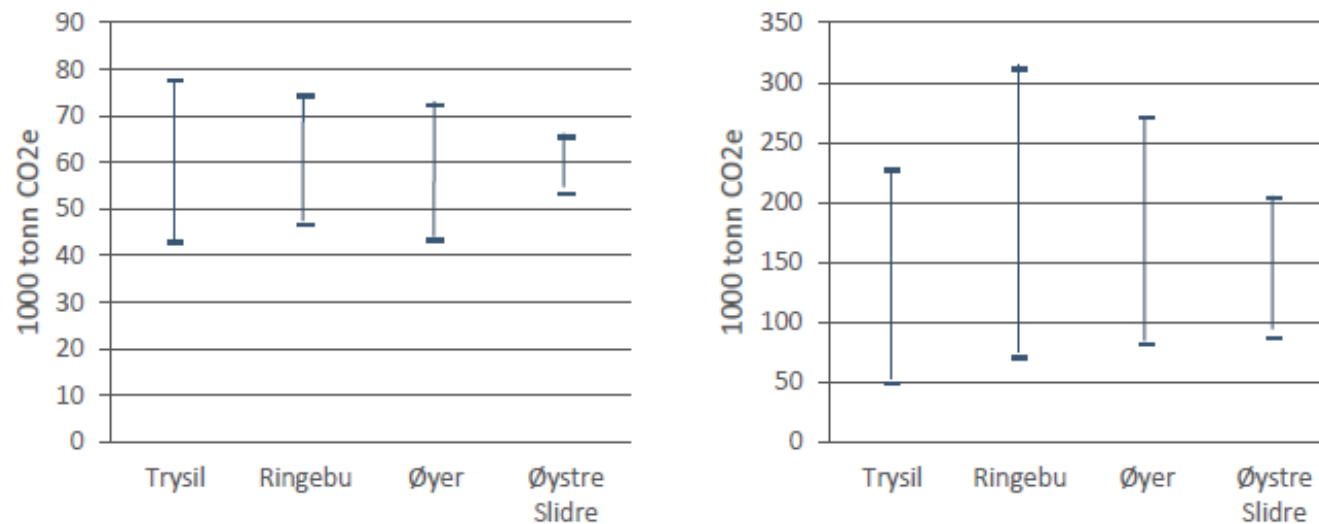
Figur 7.2 Kart over karbonrike arealer i Ringebu

- Nedbygging av skog, myr, dyrket mark og annet fører til klimagassutslipp
- Nasjonalt slippes det ut ca. 2 mill. tCO₂ i året fra arealbruksendringer. 49 mill. tCO₂ for andre sektorer
- Vi ser på klimagassutslipp fra
 - **Fra arealbruksendringer**
 - **Fra bygge- og anleggsvirksomheten**
 - **Fra transport**

Klimagassutslipp fra arealbruksendringer

Figur 7.6 Anslag på klimagassutslipp som følge av fritidsboligutbyggingen i perioden 2023-2050 per kommune (lavt og høyt). Venstre: fritidsboligbyggene. Høyre: veier. 1000 tonn CO₂e

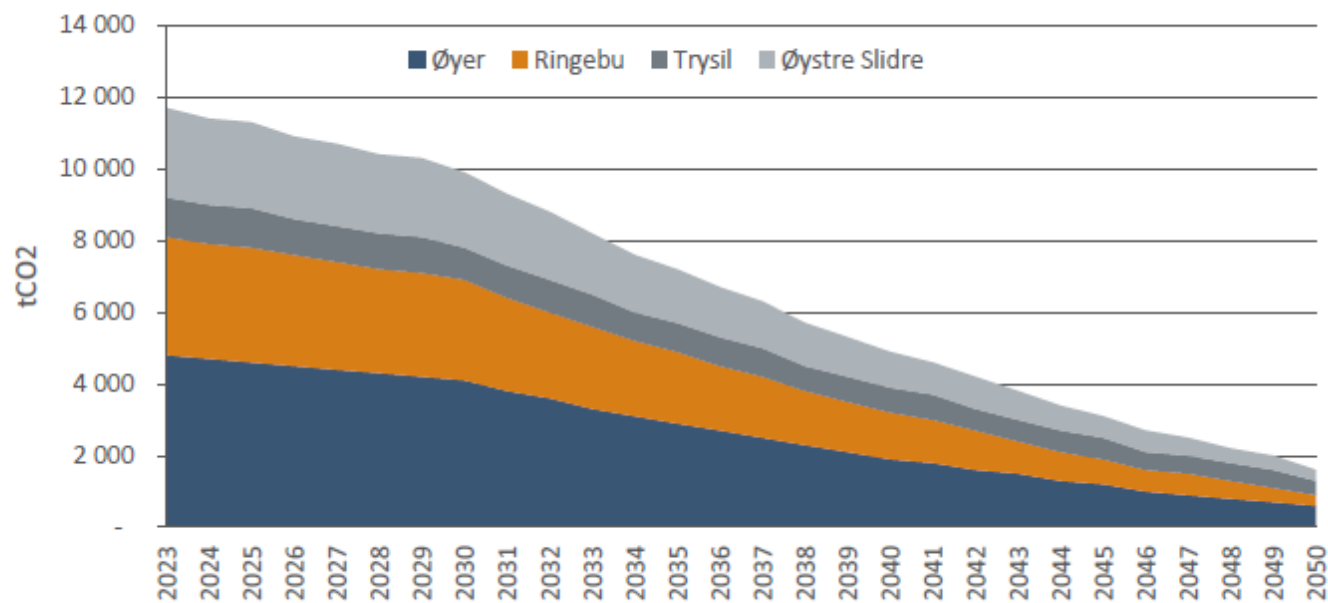

Kilde: Egne anslag på antall nye fritidsboliger og størrelser per fritidsbolig. Utslippsfaktorer fra Miljødirektoratet (2023).

Klimagassutslipp fra bygg- og anlegg

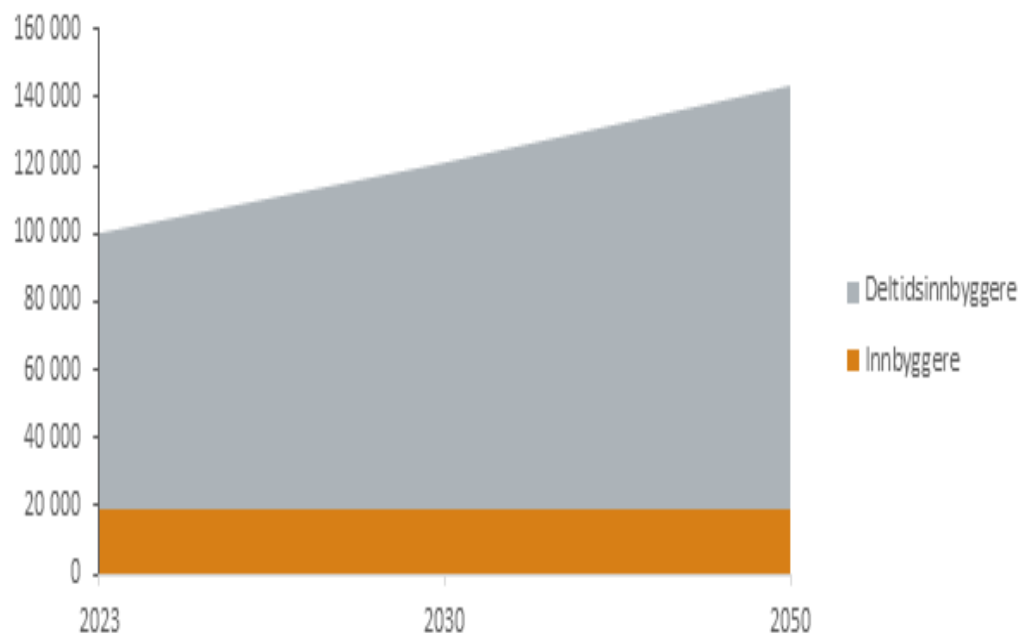
Figur 7.9 Anslåtte klimagassutslipp for bygging av fritidsboliger i hver av de fire kommunene, tonn CO₂ per år

Kilde: Utslippsintensiteter fra SSB kildetabell 09298 og omsetningstall fra delkapittel 3.

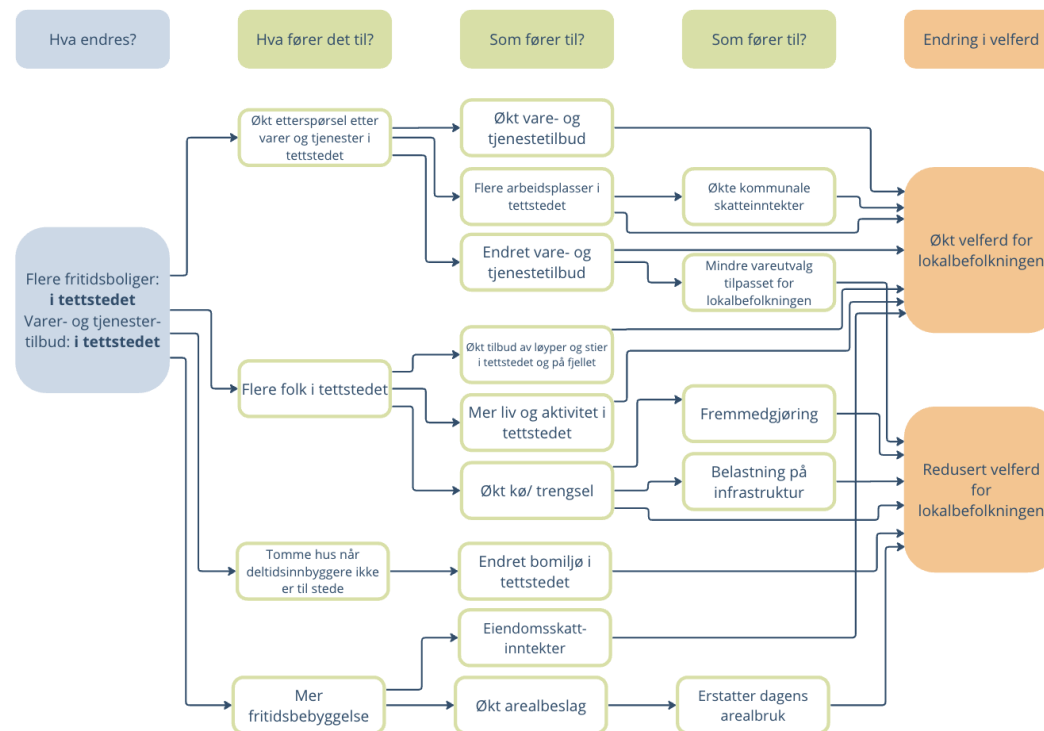

Lokal attraktivitet

- Attraktivitet er et **middel** for økt **tilfredshet** for **eksisterende lokalbefolkning**
- Et **attraktivt tettsted** er her forstått som et tettsted innbyggerne bruker ofte og som de knytter seg til
 - Oppfattes som et godt sted å bo og å drive ulike typer handel- og næringsvirksomhet.

Lokalisering og attraktivitet

Oppsummert

Virksomheter pr. fritidsbolig

Figur E Gjennomsnittlige virkninger per fritidsbolig i de fire kommunene

Arealbeslag*

Fritidsbolig: 120 m²

Vei: 90-190 m²

Regionale ringvirkninger

Bygging: 1,1 mill. kroner*

Forbruk: 77 000 kr i året

Attraktivitet

Endret vare- og tjenestetilbud

Flere personer i lokalsamfunn og rekreasjonsområder

Klimagassutslipp

Transport til/fra: 1 tCO₂ i 2023

Transport på destinasjonen: 0,3 tCO₂ i 2023

Arealbruksendringer fra fritidsboliger: 13-20 tCO₂ totalt*

Arealbruksendringer fra vei: 17-60 tCO₂ totalt*

Virkninger på natur og kulturarv

Arealbruken vil påvirke naturverdier, kulturarv og landskapsbilde negativt, også utover det direkte arealbeslaget.

**Merk at arealbeslag, utslipp fra arealbruksendringer og ringvirkninger av bygging av fritidsboliger ikke er årlige verdier, men heller bør forstås som engangshendelse.*

Måleindikatorer for klimavennlig arealbruk til fritidsboliger

Prinsipper for indikatorene

- Indikatorene synliggjør og bevisstgjør at fritidsboligutbygging medfører klimagassutslipp.
- Indikatorene er dekkende for de viktigste kildene til klimagassutslipp som følge av fritidsboligutbygging,

Indikatoroversikt

- Indikatorene 1-5: Klimagassutslipp av **arealbruk til fritidsboligene** og indikasjon på karboninnhold i arealet.
- Indikatorene 6-10: Klimagassutslipp av **arealbruk til infrastrukturen** knyttet til fritidsboligene.
- Indikatorene 11-14: **Trafikkarbeid** utløst av deltidsinnbyggerne. På kort sikt vil det kunne være betydelige klimagassutslipp fra transportbruk.
- Indikatorene 15-16: Klimagassutslipp fra **bygge- og anleggsvirksomhet** utløst av fritidsboligutbyggingen.

Scenario-analyser

Figur 8.1 Oversikt over scenariene og hvilke virkninger som særlig belyses (fokusområder)

Ringebu

Utvikling av fritidsboliger nærme sentrum og togstasjonen

- Fokusområder: transport, lokal verdiskaping og lokal attraktivitet

Øyer

Utvikling av vare- og tjenestetilbud på fjellet

- Fokusområder: lokal verdiskaping og lokal attraktivitet

Øystre Slidre

Oppgradering av eksisterende fritidsboliger

- Fokusområder: arealbruk, lokal verdiskaping og klimagassutslipp

Trysil

Fortetting i stedet for spredt fritidsboligutvikling

- Fokusområder: arealbruk, klimagassutslipp og transport

Tabell A Oppsummering av scenarioanalysene

Ringebu: Utvikling av fritidsboliger nær sentrum og togstasjonen	50 færre bilreiser per fritidsbolig året, sammenlignet med gjennomsnittlig bruk.
	Seks prosent økning i lokaløkonomisk omsetning.
	Mer liv og aktivitet i sentrum i deler av uka og året. Kan bli flere tomme hus i andre deler av uka og året.
Øyer: Utvikling av vare- og tjenestetilbud på fjellet	Økt lokal verdiskaping på fjellet, i dette scenariet på 33. mill. kroner i året, sammenlignet med ingen utbygging.
	Konkurrerende vare- og tjenestetilbud til sentrum kan redusere aktivitetene i sentrum og påvirke framtidig utvikling av sentrumsområdet, sammenlignet med ingen utbygging.
Øystre Slidre: Oppgradering av eksisterende fritidsboliger	Økt verdiskaping fra eksisterende fritidsboliger, særlig om etterspørsel i bruksfasen øker, som vil styrke det generelle vare- og tjenestetilbudet.
	Sammenlignet med utvikling av nye fritidsboligområder, vil oppgradering redusere klimagassutslippene med 50-95 tonn CO ₂ per fritidsbolig (over levetiden til fritidsboligen), hovedsakelig gjennom redusert arealbruk.
Trysil: fortetting i fritidsbolig-utbyggingen	Sammenlignet med gjennomsnittlig utbygging sparer fortetting, det vil si økt bruk av fritidsleiligheter, om lag 300 m ² i arealbruk per fritidsbolig.
	Sammenlignet med gjennomsnittlig spredning i fritidsbebyggelsen reduseres trafikkarbeidet med 1400 kjøretøykm og klimagassutslipp med 0,14 tonn CO ₂ årlig.

Hva skjer videre?

Innspill – til rapporten og annen kunnskap

- Rapporten publiseres 22.3.24
- Det inviteres til å komme med **innspill til rapporten og annen kunnskap:**
<https://innlandetfylke.no/tjenester/klima-energi-og-miljo/klima/klimavennlig-stedsutvikling-i-hyttekommuner/>

Frist: 1.mai 2024

Formidling og veiledning

Agder fylkeskommunes «Kompetanseløft for samfunnsplanlegging»

Fra formelle høringsuttalelser til aktiv veiledning

De små kommunene i Agder tok kontakt med fylkeskommunen og ba om hjelp med samfunnsplanlegging. Agder fylkeskommune tok dette på alvor og måtte finne nye måter å veilede på. Les artikkelen og se intervju med noen av deltagerne i kompetanseløftet.

- Webinarer der analysene presenteres.
- Lager veileder basert på analysene og annen kunnskap (innspill) – en forenkling av rapporten.
- Veiledningstjeneste og nettside
- Nettverk

Innlandet
fylkeskommune

Takk for oppmerksomheten!

